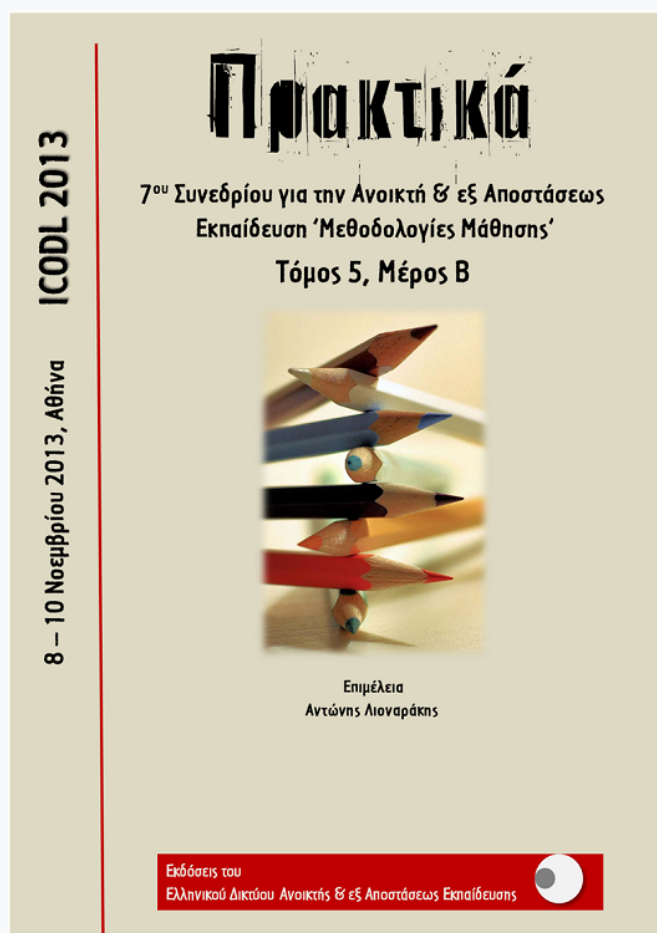

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 7, Αρ. 5B (2013)

Μεθοδολογίες Μάθησης

Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ)
στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου: Οι απόψεις
των φοιτητών του Προγράμματος Σπουδών
«Διοίκηση Μονάδων Υγείας»

Ανδρέας Παυλάκης, Μιχάλης Τάλιας, Σάββας
Ζαννέτος

doi: [10.12681/icodl.557](https://doi.org/10.12681/icodl.557)

**Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ)
στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου: Οι απόψεις των φοιτητών
του Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση Μονάδων Υγείας»**

**Group Counseling Tutorials at Open University of Cyprus: Health Care Management
Students' opinions**

Ανδρέας Παυλάκης
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Επίκουρος Καθηγητής Διοίκησης
Μονάδων Υγείας
a.pavlakis@ouc.ac.cy

Μιχάλης Τάλιας
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Λέκτορας Διοίκησης Μονάδων
Υγείας
m.talias@ouc.ac.cy

Σάββας Ζαννέτος
Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Κύπρου, Υποψήφιος Διδάκτορας
Διοίκησης Μονάδων Υγείας
s.zannetos@st.ouc.ac.cy

Abstract

Even though our University holds Group Counseling Tutorials (GCT) since its first day, up to now there hasn't been any research on how GCTs contribute to the educational process. Group Counseling Tutorials and, particularly, their content and the educational techniques utilized the role of the counseling professor and the emotional states of the students are the three subjects studied in this research. The achievement of this goal a specially-designed questionnaire was used, so as to record the organizational type, the techniques used in a GCT, the role of the counseling professor, as well as the students' perceived levels of stress. Out of 181 students participating in the research, 159 are part of the "Healthcare Management" Programme. The educational needs of the students are covered in a large degree during the GCTs. However, some of the students believe that the content of the GCTs is structured according to their experiences while others state that GCT content is based on preexisting knowledge. Most of the participants believe that the counseling professors are guides, catalysts, friends, masters of their field, spirit uplifters, intermediators and partners. At the same time, some of the participants wish, mainly, to have the counseling professor as a partner and guide. Mastery of field, meaning the counseling professor teaching conventionally and imparting knowledge, is rated last. Essentially, the research findings and the contextual statistical analyses show that, in a great degree, the participants' needs and demands are met and that the theoretical frame of distance learning for the education of adults is fully deployed.

Keywords: *distant learning, group tutorials, adjunct professors' role, students' opinions*

Περίληψη

Παρόλο που στο Πανεπιστήμιο μας πραγματοποιούνται ΟΣΣ από την πρώτη μέρα λειτουργίας του, μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί οποιουδήποτε είδους έρευνα σε σχέση με τη συμβολή των ΟΣΣ στην εκπαιδευτική διεργασία. Οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις και ειδικότερα το περιεχόμενό τους και οι τεχνικές εκπαίδευσης που χρησιμοποιούνται, ο ρόλος του καθηγητή συμβούλου και η συναισθηματική κατάσταση των φοιτητών είναι τα τρία κύρια θέματα που μελετούνται σε αυτή την έρευνα. Για την επίτευξη του στόχου αυτού χρησιμοποιήθηκε ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο έτσι ώστε να αποτυπώνονται ο τρόπος οργάνωσης, οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην ΟΣΣ και ο ρόλος του καθηγητή συμβούλου καθώς και το προσλαμβανόμενο από τους φοιτητές άγχος.

SECTION B: applications, experiences, good practices, descriptions and outlines, educational activities, issues for dialog and discussion

Στην έρευνα συμμετείχαν 159 φοιτητές του Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση Μονάδων Υγείας» από το σύνολο των 181 φοιτητών. Οι μαθησιακές ανάγκες των φοιτητών, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια της ΟΣΣ, όμως σύμφωνα με ορισμένους φοιτητές, το περιεχόμενο των ΟΣΣ δομείται με βάση την εμπειρία τους ενώ άλλοι δηλώνουν ότι δομείται με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους. Οι πλείστοι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι ο καθηγητής σύμβουλος είναι καθοδηγητής, καταλύτης, φίλος, αυθεντία στον τομέα του, εμπνευστής, διαμεσολαβητής, συνεργάτης. Παράλληλα όμως, οι συμμετέχοντες επιθυμούν, κυρίως, να έχουν τον καθηγητή - σύμβουλο ως συνεργάτη και καθοδηγητή. Η αυθεντία, δηλαδή ο καθηγητής σύμβουλος να εφαρμόζει παραδοσιακή διδασκαλία και να μεταδίδει γνώσεις, ως ρόλος κατατάσσεται τελευταίος στις σχετικές απόψεις των φοιτητών. Στη βάση των ευρημάτων και των συναφών στατιστικών αναλύσεων καταδεικνύεται ότι, σε ένα μεγάλο βαθμό, ικανοποιούνται αφενός οι απαιτήσεις και αφετέρου το θεωρητικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Λέξεις-κλειδιά: *Εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ομαδικές συμβουλευτικές συναντήσεις, ρόλος καθηγητή –συμβούλου, απόψεις των φοιτητών*

Εισαγωγή

Το 2003 ιδρύεται στην Κύπρο, κατόπιν σχετικής απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, το κρατικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο αποσκοπώντας στην παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε Κύπριους και συνεπακόλουθα, σε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σε πολίτες από τρίτες χώρες. Η ίδρυση Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Κύπρο αποτέλεσε σημαντικό γεγονός γιατί έδωσε την ευκαιρία σε κάποιες ομάδες του πληθυσμού να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκτώντας ή και αναβαθμίζοντας γνώσεις και προσόντα (Παυλάκης & Καϊτελίδου, 2007).

Στον πρώτο χρόνο λειτουργίας του Πανεπιστημίου, αξιολογήθηκε η εμπειρία της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας μέσα από τα συναισθήματα των φοιτητών, όπως αυτά αποτυπώνονται σε συνεντεύξεις, μηνιαία ημερολόγια συναισθημάτων και ηλεκτρονικά μηνύματα. Τα ευρήματα της έρευνας αυτής επισημαίνουν τις πολλαπλές κατευθύνσεις που μπορούν να πάρουν τα συναισθήματα και τη σπουδαιότητα των ερμηνειών που αποδίδουν οι φοιτητές σε σχέση με τη μεθοδολογία μάθησης. Τα ζητήματα κοινωνικής και συναισθηματικής επικοινωνίας και επαφής αναδεικνύονται ως κρίσιμης σημασίας στη διερεύνηση των συναισθημάτων για την εμπειρία της εξ αποστάσεως μάθησης. Γενικά η απουσία επικοινωνίας ή η ανεπαρκής επικοινωνία των σπουδαστών τόσο μεταξύ τους όσο και με τον καθηγητή αποτελεί μια από τις πηγές που προκαλεί έντονα αρνητικά συναισθήματα (Zembylas et al. 2008).

Με βάση τη σχετική διεθνή εμπειρία και έχοντας υπόψη τα συναισθήματα των πρώτων φοιτητών του Πανεπιστημίου, κατά τη δεύτερη ακαδημαϊκή χρονιά λειτουργίας του Πανεπιστημίου (2007 – 08), χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο σε όλους τους φοιτητές του Προγράμματος Σπουδών Διοίκηση Μονάδων Υγείας. Κύριος σκοπός ήταν η αποτύπωση και μελέτη της ψυχοσυναισθηματικής κατάστασης των φοιτητών και των πιθανών παραγόντων που την επηρεάζουν.

Η έρευνα απέδειξε ότι οι φοιτητές παρακολουθούν τα μαθήματα βιώνοντας ψυχοπιεστικές καταστάσεις, οι οποίες δεν οφείλονται μεν στο ΠΣ αλλά είναι σύμφυτες με την άσκηση του επαγγέλματός τους και της γενικότερης προσφορά τους στο κοινωνικό σύνολο. Ταυτόχρονα όμως, το ΠΣ αποτελεί πηγή άγχους για τους φοιτητές πέραν του ότι οι σπουδές με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση τους προκαλούν, συχνά, ψηλά επίπεδα στρες. Επιπρόσθετα, τόσο

οι γραπτές εργασίες όσο και οι εξετάσεις αποτελούν πηγή άγχους για τους φοιτητές και τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνονται από τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας.

Συνακόλουθα, η αίσθηση της απομόνωσης κατά τη διάρκεια των σπουδών είναι δυνατόν να συντελεί στο αυξημένο άγχος. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, κάτι τέτοιο είναι αναμενόμενο και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με στενή καθοδήγηση επάνω στο θέμα της εργασίας αλλά με διαλογική συζήτηση με τον επιβλέποντα καθηγητή για τα ζητήματα που προκαλούν αβεβαιότητα (Pavlakis & Kaitelidou, 2012).

Στη βάση των ευρημάτων δυο πιο πάνω αναφερόμενων ερευνών αποσκοπώντας στη γενικότερη σκιαγράφηση των φοιτητών, την ακαδημαϊκή χρονιά 2009-10 καταγράφηκαν και μελετήθηκαν οι απόψεις των μελών ΣΕΠ του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου σε σχέση με τη διδακτική στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τη χρήση τεχνολογιών, τη διοικητική υποστήριξη και τη γενικότερη προσφορά των μελών ΣΕΠ (Παυλάκης & Τάλιας, 2011). Η εν λόγω έρευνα έδειξε ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πιο απαιτητική ή τουλάχιστον το ίδιο απαιτητική όπως και η συμβατική και παράλληλα, διατίθεται χρόνος για τη διεκπεραίωση των συναφών υποχρεώσεων των μελών ΣΕΠ.

Ο συμβουλευτικός ρόλος του ΣΕΠ υπερέχει του διδακτικού και τούτο ίσως γιατί οι συναντήσεις «πρόσωπο με πρόσωπο» στην παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας είναι περιορισμένες σε αριθμό, γνωστού όντος ότι στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου οι ΟΣΣ πραγματοποιούνται 4-5 φορές το ακαδημαϊκό έτος, ανά Θεματική Ενότητα. Το έργο του διδάσκοντα είναι πολύπλοκο και έχει βρεθεί μέσα από τις σχετικές έρευνες ότι απαιτούνται, κυρίως, ανθρώπινες σχέσεις, εμπύχωση και επικοινωνία (Ρέππα-Αθανασούλα, 2006)

Παράλληλα όμως, η προετοιμασία για τις ΟΣΣ αποτελεί για τα μέλη ΣΕΠ σημαντικό έργο γιατί αφενός χρησιμοποιούν εμπλουτισμένες τεχνικές διδακτικής και αφετέρου οι ΟΣΣ αποτελούν σημαντικές και λίγες σε αριθμό ευκαιρίες για επικοινωνία «πρόσωπο με πρόσωπο» με τους φοιτητές. Αυτό δεν πρέπει να ξενίζει γιατί έχει υποστηριχθεί ότι μάθηση επιτυγχάνεται με τη φυσική απουσία του διδάσκοντα (Rumble, 1989).

Οι ΟΣΣ αποτελούν ουσιώδες στοιχείο της διεργασίας μάθησης στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου γιατί προσφέρουν τη δυνατότητα για «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία. Οι συναντήσεις αυτές πραγματοποιούνται 5 φορές κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους στις περιπτώσεις δεκάμηνης διάρκειας Θεματικών Ενοτήτων (ΘΕ) και μόνο δυο φορές στις περιπτώσεις εξάμηνης διάρκειας ΘΕ.

Οι ΟΣΣ στο Πανεπιστήμιο μας δεν είναι υποχρεωτικές (Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου) αλλά θεωρούνται πολύ χρήσιμες και βοηθητικές. Αποτελούν μια ευκαιρία για καλύτερη γνωριμία με τους διδάσκοντες και τους συμφοιτητές και καλύτερη καθοδήγηση στις σπουδές (Κόκκος, 1998). Με αυτό τον τρόπο είναι πιο εύκολη η επίλυση αποριών, τόσο για το γνωστικό αντικείμενο όσο και για τον τρόπο μελέτης.

Ο πιο πάνω συγγραφέας τονίζει επίσης ότι στη διάρκεια της Ο.Σ.Σ. δεν παρέχονται συμπληρωματικά μαθήματα αντίθετα, οι φοιτητές ενημερώνονται για το πρόγραμμα σπουδών και λύνουν τις όποιες σχετικές απορίες τους. Στη διάρκεια της ΟΣΣ ο καθηγητής παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη προς τους φοιτητές, ανταλλάσσονται απόψεις καθώς και η σχετική επεξεργασία τους. Τέλος, στη διάρκεια της ΟΣΣ καθορίζονται, προγραμματίζονται και αξιολογούνται εκπαιδευτικές δράσεις.

Όπως είναι γνωστό, στον ορισμό του Keegan (2000) για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το στοιχείο «επικοινωνία» είναι κυρίαρχο και ίσως αποτελεί χάσιμο χρόνου η παράθεση επιχειρημάτων για τη συμβολή της επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση γιατί κανένας οργανισμός δεν μπορεί να λειτουργήσει σε απουσία επικοινωνίας. Χωρίς επικοινωνία δε λύνονται προβλήματα, δε μεταδίδονται οι όποιες νέες οδηγίες, δεν επιλύονται οι αντιπαραθέσεις, δεν παρακινούνται οι διδάσκοντες και το πιο σπουδαίο δεν πείθονται οι διδασκόμενοι. Παράλληλα, παρατηρείται ότι η μάθηση, τα χαρακτηριστικά της εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί στόχοι, αποτελούν στοιχεία που έχουν κοινό παρονομαστή την επικοινωνία και συνδέονται μεταξύ τους μέσω του διδάσκοντα.

Ειδικότερα, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο διδάσκων καθοδηγεί τους φοιτητές στις σπουδές τους ή πιο συγκεκριμένα διευκολύνει προάγοντας τη μάθηση (Modesto & Tau, 2010). Συνεπώς, ο διδάσκων, ανάμεσα σε άλλα, ευαισθητοποιεί τους εκπαιδευόμενους και παράλληλα τους κατευθύνει με εναλλακτικούς τρόπους να αποκτήσουν και να αφομοιώσουν νέα γνώση, επισημαίνοντας τα σημαντικότερα πεδία του αντικειμένου, παρέχοντας ταυτόχρονα το χώρο για συζήτηση και κριτική προσέγγιση των ζητημάτων.

Είναι έκδηλο ότι διδάσκων δρα ως καταλύτης, βοηθά τη διαδικασία έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι να βρουν τις λύσεις και ταυτόχρονα τους κινητοποιεί προς την επίτευξη του στόχου, μεταδίδοντας ταυτόχρονα το συνεχές της μάθησης και κατευθύνοντας παράλληλα τους εκπαιδευμένους σε άλλες πηγές πληροφοριών στο οποίο υπό μελέτη θέμα Rogers (1999). Παρόλο που στο Πανεπιστήμιο μας πραγματοποιούνται ΟΣΣ από την πρώτη μέρα λειτουργίας του μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί οποιουδήποτε είδους έρευνα σε σχέση με τη συμβολή των ΟΣΣ στην εκπαιδευτική διεργασία. Η παρούσα προσπάθεια αποτελεί το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση προσδοκώντας να αποτυπώσει τις απόψεις των φοιτητών του Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση Μονάδων Υγείας» σε μια σειρά από θέματα που σχετίζονται με τη εμπειρία τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Σκοπός

Σκοπός της έρευνας ήταν η αποτύπωση και η μελέτη των απόψεων των φοιτητών του Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση Μονάδων Υγείας» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, σε σχέση τη χρήση και την αποτελεσματικότητα της διδακτικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της ΟΣΣ. Τα επί μέρους ερευνητικά ερωτήματα αφορούν στις απόψεις των φοιτητών σχετικά με –

- i. τον τρόπο οργάνωσης της ΟΣΣ,
- ii. το ρόλο του καθηγητή συμβούλου
- iii. τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην ΟΣΣ καθώς και την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των εν λόγω μεθόδων.

Μεθοδολογία

Δείγμα. Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από τους 181 δευτεροετείς φοιτητές που ήταν εγγεγραμμένοι του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου στην ακαδημαϊκή χρονιά 2011-12. Οι πρωτοετείς φοιτητές αποκλείστηκαν από την έρευνα γιατί δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία συμμετοχής σε ΟΣΣ. Τελικά συμμετείχαν στην πρώτη ΟΣΣ 159 φοιτητές, από τους οποίους ένα άτομο αρνήθηκε να λάβει μέρος στην έρευνα, ενώ 5 ερωτηματολόγια ήταν πλημμελώς συμπληρωμένα και δε συμπεριλήφθησαν στην έρευνα. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωναν, ανώνυμα, το ερωτηματολόγιο το οποίο παρέδιδαν σε κλειστό σε φάκελο στον καθηγητή σύμβουλο. Με τον τρόπο αυτό, οι συναφείς απαντήσεις των συμμετεχόντων ήταν ανώνυμες και απαλλαγμένες από οποιασδήποτε μορφής επηρεασμού.

Ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αποτελείτο από τρία μέρη και το πρώτο μέρος αποτελείτο από 20 ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης, τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην ΟΣΣ και το ρόλο του καθηγητή συμβούλου (Valkanos et al. 2009). Το εν λόγω εργαλείο είχε δημιουργηθεί και χρησιμοποιηθεί σε παρόμοια έρευνα και στο οποίο είχαν γίνει κάποιες λεκτικές αναπροσαρμογές για καλύτερη κατανόηση του κειμένου. Για τη συλλογή μετρήσεων χρησιμοποιήθηκε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, 1= καθόλου έως 5= πάρα πολύ μεγάλος βαθμός. Ψηλή βαθμολογία στις μεταβλητές και στις επιμέρους ερωτήσεις ερμηνεύεται ως θετική στάση του ερωτώμενου προς τη μεταβλητή ή την ερώτηση, αναλόγως της περίπτωσης. Το δεύτερο μέρος περιελάμβανε το Perceived Stress Scale

(Cohen, et al. 1983) και το οποίο είχε επίσης χρησιμοποιηθεί σε παρόμοιες έρευνες σε ελληνικό πληθυσμό (Panayiotou, 2011, Andreou et al. 2011) και καταγράφει το βαθμό άγχους που νιώθει ερωτώμενος. Για τη συλλογή μετρήσεων χρησιμοποιήθηκε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, 0= ποτέ και 4= πολύ συχνά. Ορισμένες από τις δηλώσεις ήταν αρνητικά διατυπωμένες. Το εν λόγω ερωτηματολόγιο αξιολογεί τα προσλαμβανόμενα στρεσογόνα βιώματα ζητώντας από τον ερωτώμενο να κατατάξει τη συχνότητα εμφάνισης των συναισθημάτων και των σκέψεων του, του τελευταίου μήνα, που σχετίζονται με γεγονότα και καταστάσεις. Συνολική ψηλή βαθμολογία ερμηνεύεται ότι το άτομο βιώνει, τουλάχιστον, τον προηγούμενο μήνα ψυχοπιεστικές καταστάσεις. Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελούσαν τα δημογραφικά στοιχεία, φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση. Σε κάθε ερωτηματολόγιο υπήρχε συνοδευτικό ενημερωτικό σημείωμα το οποίο περιελάμβανε αναλυτική περιγραφή του σκοπού της μελέτης, οδηγίες για τη συμπλήρωση και έντυπο συγκατάθεσης για συμμετοχή στη μελέτη.

Λόγω του μικρού αριθμού των φοιτητών ανά ομάδα και για αύξηση του αισθήματος ασφάλειας και ανωνυμίας, η παράθεση δημογραφικών στοιχείων των συμμετεχόντων ήταν περιορισμένη.

Αποτελέσματα

Συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα 153 φοιτητές από τους 181 δευτεροετείς φοιτητές, δηλαδή ποσοστό συμμετοχής 84,5%. Οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες (59,5%) ήταν γυναίκες, έξι στους δέκα ήταν παντρεμένοι και όλοι ήταν επαγγελματίες υγείας ιατροί (28,2%), νοσηλευτές 35,2% και οι υπόλοιποι κατανέμονται στα υπόλοιπα επαγγέλματα υγείας. Λίγο περισσότερους από τους μισούς (54,1%) είχαν εγγραφεί σε μια ΘΕ και οι υπόλοιποι σε δυο ΘΕ. Ελάχιστοι συμμετέχοντες (16,4%) είχαν εμπειρία στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, φοιτώντας σε άλλο πλιν του Πανεπιστημίου μας ίδρυμα. Σχεδόν επτά στους δέκα είναι ευχαριστημένοι ή πολύ ευχαριστημένοι από το επάγγελμά τους ενώ λίγοι (16,7%) να είναι δυσαρεστημένοι ή πολύ δυσαρεστημένοι. Οι περισσότεροι (65,1%) είναι ευχαριστημένοι ή πολύ ευχαριστημένοι από το Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) που παρακολουθούν, λίγοι (16,7%) είναι δυσαρεστημένοι ή πολύ δυσαρεστημένοι και λίγοι περισσότεροι από το ένα πέμπτο δεν είναι ούτε ευχαριστημένοι ούτε δυσαρεστημένοι. Για τους περισσότερους (56,8%), το ΠΣ αποτελεί πηγή άγχους για αυτούς.

Περιεχόμενο ΟΣΣ

Οι μαθησιακές ανάγκες των φοιτητών σύμφωνα με τις δηλώσεις τους (87,6%) καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ, όμως πιο λίγοι δηλώνουν ότι το περιεχόμενο των ΟΣΣ δομείται με βάση την εμπειρία τους (63,8%) και σχεδόν με ίδιο το ποσοστό (60,8%) δηλώνουν ότι δομείται με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους (πίνακας 1).

Πίνακας 1.

Συχνότητα, μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων ως προς περιεχόμενο των ΟΣΣ

	καθόλου	ελάχιστο βαθμός	μεγάλος βαθμός	πολύ μεγάλος βαθμός	πέρα πολύ μεγάλος βαθμός	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
Δηλώσεις	%						
Η εκπαίδευση κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ βασίζεται στις μαθησιακές σας ανάγκες και ενδιαφέροντα	1,3	11,1	43,8	30,7	13,1	3,43	0,90

Το περιεχόμενο των ΟΣΣ δομείται με βάση την εμπειρία σας	4,6	31,6	44,7	13,8	5,3	2,84	0,91
Το περιεχόμενο των ΟΣΣ δομείται με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις σας	7,2	32,0	38,6	18,3	3,9	2,80	0,96
Οι φοιτητές βρίσκονται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διεργασίας	1,3	12,7	32,0	38,7	15,3	3,54	0,95
Λαμβάνονται υπόψη από τον Καθηγητή Σύμβουλό οι στόχοι και οι προσδοκίες σας	0,0	19,9	31,8	29,8	18,5	3,47	1,01
Κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ ενεργοποιείτε με διάφορους τρόπους για να αυξήσετε τις γνώσεις τους	0,7	13,3	26,7	40,0	19,3	3,64	0,96
Το περιεχόμενο των ΟΣΣ συμβάλλει στην ανάπτυξη του κριτικού τρόπου σκέψης σας	0,7	10,0	26,7	39,3	23,3	3,75	0,95
Κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ συμμετέχετε ενεργά στην όλη διεργασία μάθησης	2,0	10,6	31,1	31,1	25,2	3,67	1,03

Σημ.: Cronbach's Alpha .864

Οκτώ στους δέκα φοιτητές δηλώνουν ότι οι στόχοι και οι προσδοκίες τους λαμβάνονται υπόψη από τον καθηγητή σύμβουλο και παράλληλα οι πλείστοι (86,0%) ενεργοποιούνται στη διάρκεια της ΟΣΣ για αύξηση των γνώσεών τους. Παράλληλα, σχεδόν όλοι (89,7%) νιώθουν ότι το περιεχόμενο της ΟΣΣ συμβάλλει στην ανάπτυξη του κριτικού τρόπου σκέψης, και ταυτόχρονα δηλώνουν (89,2%) ότι συμμετέχουν ενεργά στη διεργασία μάθησης κατά τη διάρκεια της ΟΣΣ.

Σχεδόν όλοι οι φοιτητές (91,9%) επιθυμούν εμφαντικά όπως οι ΟΣΣ πραγματοποιούνται με βάση τις πιο πάνω αναφερόμενες αρχές (πίνακας 1).

Ο ρόλος του καθηγητή συμβούλου

Οι πλείστοι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι ο καθηγητής σύμβουλος είναι καθοδηγητής, καταλύτης, φίλος, αυθεντία στον τομέα του, εμπνευστής, διαμεσολαβητής, συνεργάτης. Παράλληλα όμως, παρατηρείται ότι οι συμμετέχοντες επιθυμούν, κυρίως, να έχουν τον καθηγητή σύμβουλο ως συνεργάτη και καθοδηγητή. Η αυθεντία, δηλαδή ο καθηγητής σύμβουλος να εφαρμόζει παραδοσιακή διδασκαλία και να μεταδίδει γνώσεις, ως ρόλος κατατάσσεται τελευταίος στις σχετικές απόψεις των φοιτητών. Οι επιμέρους τοποθετήσεις των φοιτητών παρουσιάζονται λεπτομερέστερα στον πίνακα 2.

Πίνακας 2.

Μέσοι όροι και τυπική απόκλιση ως προς το ρόλο των καθηγητών συμβούλων

	N	Μέσος όρος	Τυπική Απόκλιση
i. Καθοδηγητής (καθοδηγεί τους φοιτητές με κατάλληλες ενέργειες στη μαθησιακή τους πορεία)	148	3,93	.963

ii. Καταλύτης (παροτρύνει τους φοιτητές με κατάλληλα κίνητρα)	149	3,75	1.039
iii. Φίλος (ανοικτός στο διάλογο και αντιδράσεις των φοιτητών)	148	3,71	.985
iv. Αυθεντία (εφαρμόζει παραδοσιακή διδασκαλία και μεταδίδει γνώσεις)	148	3,05	1.163
v. Εμπνευστής (ενθαρρύνει τους φοιτητές στην πορεία τους προς τη γνώση)	149	3,87	.970
vi. Διαμεσολαβητής (επιζητεί την αλληλοεπίδραση με τους φοιτητές ως συνδετικός κρίκος)	149	3,64	1.014
vii. Συνεργάτης (επιζητεί τη δημιουργική επικοινωνία και συνεργασία με τους φοιτητές)	147	3,94	.938

Σημ.: Cronbach's Alpha = .875

Τρεις στους τέσσερις φοιτητές δηλώνουν ότι ο καθηγητής σύμβουλος χρησιμοποιεί την τεχνική της εισήγησης –διάλεξης ενώ παράλληλα δηλώνουν ικανοποιημένοι από τη χρήση της πιο πάνω τεχνικής μόνον το 56,2%. Ταυτόχρονα όμως, σύμφωνα πάντα με τους φοιτητές, ο καθηγητής σύμβουλος χρησιμοποιεί εναλλακτικές τεχνικές όπως α) ερωτήσεις απαντήσεις 68,1%, β) μελέτη περίπτωσης 51,4%, γ) καταγισμό ιδεών 42,4%, δ) προσομοίωση 19,4%, ε) ομάδες εργασίας 12,5%, στ) επίδειξη 10,4% ή συνδυασμό των πιο πάνω 39,6%. Οι φοιτητές δηλώνουν ότι οι εναλλακτικές πιο πάνω τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν περισσότερες από δυο φορές στη διάρκεια των ΟΣΣ, 6% δηλώνει ότι χρησιμοποιήθηκαν μια φορά στην εναρκτήρια ΟΣΣ και το 11,3% δηλώνει ότι χρησιμοποιήθηκαν μόνο μια φορά σε όλη τη διάρκεια υλοποίησης των ΟΣΣ.

Προσλαμβανόμενο άγχος

Το ερωτηματολόγιο για το άγχος το συμπλήρωσαν 130 φοιτητές από το σύνολο των 153 που συμμετείχαν στην έρευνα. Οι περισσότεροι από αυτούς (68,5%) τον τελευταίο μήνα πριν την διεξαγωγή της έρευνας και κατά συνέπεια πριν την ΟΣΣ, δεν παρουσίαζαν άγχος, ποσοστό 26,9% είχε κάποιο άγχος ενώ οι υπόλοιποι (4,6%) βίωναν αγχωτικές καταστάσεις.

Συζήτηση –Συμπεράσματα

Για πρώτη φορά στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου αξιολογούνται τόσο ο τρόπος οργάνωσης και οι τεχνικές διδασκαλίας στη διάρκεια των ΟΣΣ όσο και ο ρόλος του καθηγητή συμβούλου, γενικότερα. Παράλληλα, αξιολογήθηκε κατά πόσο οι φοιτητές βίωναν κάποιο βαθμού άγχος και αν το ΠΣ του προκαλούσε άγχος.

Αξίζει πάντως να επισημανθεί τόσο η μεγάλη συμμετοχή των φοιτητών στην ΟΣΣ όσο και στην έρευνα. Η ΟΣΣ δίνει νόημα και περιεχόμενο στην έννοια της επικοινωνίας «πρόσωπο με πρόσωπο» και είναι αξιοπρόσεκτο που οι φοιτητές, πλείστοι των οποίων είναι έγγαμοι, πλην των άλλων εγκαταλείπουν και την οικογένεια τους για τη συνάντηση με τον καθηγητή σύμβουλο και τους συμμαθητές τους.

Με την ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώνεται ότι οι φοιτητές, γενικά, επιζητούν την ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα της διδακτικής μεθοδολογίας ως περιεχόμενο των ΟΣΣ, των τεχνικών διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται σε αυτές. Παράλληλα, οι φοιτητές επιθυμούν να είναι στο επίκεντρο της μάθησης εύρημα που συνάδει πλήρως με τις αρχές της αρχής μάθησης ενηλίκων (Κόκκος, 1998) ενώ παράλληλα, δηλώνουν ότι εκπαίδευση στη διάρκεια της ΟΣΣ βασίζεται στις μαθησιακές ανάγκες και ενδιαφέροντα των φοιτητών αφού οκτώ στους δέκα δηλώνουν κάτι τέτοιο. Συναφώς, αναφέρεται ότι παρόμοια ευρήματα ανεδείχθησαν από την έρευνα (Valkanos et al. 2009) που πραγματοποιήθηκε στο Ελληνικό

Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Είναι ευχάριστο που οι φοιτητές δηλώνουν ότι οι ΟΣΣ συμβάλλουν στον κριτικό τρόπο σκέψης κάτι που εξάλλου είναι σύμφυτο με την εκπαίδευση ενηλίκων και με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Παράλληλα, η συμμετοχή των φοιτητών στην όλη διεργασία μάθησης είναι σχεδόν καθολική, αλλά οι φοιτητές διαπιστώνουν ότι οι ΟΣΣ υστερούν σε κάποιο βαθμό γιατί δε δομούνται σύμφωνα με τις υφιστάμενες γνώσεις και εμπειρίες τους και στη βάση αυτή να οικοδομηθεί η ευρετική πορεία προς τη γνώση. Με τον τρόπο αυτό μετουσιώνεται σε πράξη η ρήση ότι «η μάθηση, είναι μια διαδικασία όπου η γνώση δημιουργείται μέσα από τον μετασχηματισμό της εμπειρίας» (Kolb, 1984).

Οι πλείστοι ερωτώμενοι αξιολογούν τον καθηγητή σύμβουλο κατατάσσοντας πρώτο στις επιλογές τους αυτόν που: α) επιζητεί τη δημιουργική επικοινωνία και συνεργασία μαζί τους β) τους καθοδηγεί με κατάλληλες ενέργειες γ) τους ενθαρρύνει στην πορεία προς τη γνώση, δ) παρέχει κατάλληλα κίνητρα κινητοποίησης, ε) είναι έτοιμος για διαλογική συζήτηση στ) είναι συνδετικός κρίκος της αλληλοεπίδρασης με τους φοιτητές. Οι φοιτητές δεν επιθυμούν τον καθηγητή σύμβουλο που παραδοσιακά μεταδίδει γνώσεις κάτι που μας οδηγεί στη σκέψη ότι θέλουν να είναι επίκεντρο της μάθησης. Τα ευρήματα αυτά δεν πρέπει να ξενίζουν γιατί απλώς οι φοιτητές εκφράζουν όλα όσα οι γκουρού του είδους, συναφώς υποστηρίζουν ότι ο καθηγητής σύμβουλος διαδραματίζει ένα πολυδιάστατο ρόλο και χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες ικανότητες και ιδιότητες για να είναι αποτελεσματικός (Rogers, 1998· Jarvis, 2007).

Οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα προτιμούν να χρησιμοποιούνται οι συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές στη διάρκεια των ΟΣΣ, γιατί ακριβώς, μέσω αυτών των τεχνικών κινητοποιούνται για περεταίρω μάθηση στα πλαίσια πνεύματος ομαδικής μάθησης και ανάπτυξης δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Τα πιο πάνω υποστηρίζονται και από τα σχετικά ευρήματα των Fragoulis et al. (2008).

Αρκετοί ομολογούν ότι αισθάνονται κάποιου βαθμού άγχος, τον τελευταίο μήνα πριν την πραγματοποίηση της έρευνας, ενώ ορισμένοι άλλοι αναφέρουν ότι το ΠΣ τους προκαλεί άγχος. Παρόλα αυτά τα σχετικά ευρήματα είναι σαφώς καλύτερα από συναφή ευρήματα που βρέθηκαν σε παρόμοια έρευνα που πραγματοποιήθηκε πριν από λίγα χρόνια στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Pavlakis et al. (2012).

Στη βάση των ευρημάτων και των συναφών στατιστικών αναλύσεων καταδεικνύεται ότι σε ένα μεγάλο βαθμό ικανοποιούνται αφενός οι απαιτήσεις και αφετέρου το θεωρητικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ανεξάρτητα των ευρημάτων, αξίζει να επισημανθεί ότι μέχρι σήμερα δεν έχει επισήμως υιοθετηθεί από το Πανεπιστήμιο, συγκεκριμένης μορφής μεθοδολογία προσφοράς των προγραμμάτων σπουδών. Κατά συνέπεια, τα αρκούντως εξαιρετικά ευρήματα οφείλονται, ίσως, κυρίως λόγω της σχετικής εμπειρίας των καθηγητών συμβούλων από προηγούμενη υπηρεσία στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου ή σε άλλα ομοειδή πανεπιστήμια.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Andreou E., Alexopoulos E., Lionis C., Varvogli L., Gnardellis C., Chrousos G., and Darviri C. (2011). Perceived Stress Scale: Reliability and Validity Study in Greece. *Int J Environ Res Public Health*. 2011 August; 8(8): 3287–3298.
- Cohen, S., Kamarck, T., and Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 386 – 396.
- Jarvis, P. (2007). *Adult and Continuing Education: Theory and Practice*, σελ 235. UK: Routledge.
- Fragoulis, I., Papadakis, S. & Phillips, N. (2008). The contribution of self-evaluation exercise in blended adult education. *Training and Management Development Methods*, 22, 45-63.
- Keegan, D. (2000). *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και Εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kolb D. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, σελ. 38. New Jersey: Prentice- Hall, Englewood Cliffs.

- Modesto S.T. and Tau R. D. (2010). Introducing distance education, *Virtual University for the Small States of the Commonwealth*. Ανακτήθηκε 22/01/2013 από http://www.col.org/SiteCollectionDocuments/Introducing_Distance_Education.pdf.
- Panayiotou G. (2011). Perceived stress, support, coping and health among university personnel: The role of experiential avoidance. *Psychology & Health*, vol. 26, pp. 170-175.
- Pavlakis, A. & Kaitelidou, D. (2012). Burnout Syndrome in Students of a Distance Learning Program: The Open University of Cyprus Experience. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, ISSN 1027-5207, 2012, Issue 1, p. 10.
- Rogers, A., (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rumble G. (1989). On defining distance education. *The American Journal of Distance Education*. 3(2), 8-21 στο Λιοναράκης (2006) (Επιμ.) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Valkanos E., Papavassiliou-Alexiou I., Fragoulis I. (2009). A Study on Perceptions of Open University Students about the Use of Effectiveness of Collaborative Teaching Methods during the Tutorial Group Meetings. *Review of European Studies* Vol. 1, No. 2.
- Zembylas M., Theodorou M., Pavlakis A. (2008). The role of emotions in the experience of on line learning: challenges and opportunities. *Educational Media International* Vol 45, No.2 June, 107-117.
- Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Υποψηφιοι φοιτητές. Μεθοδολογία ΑΠΚΥ. Παιδαγωγική Μεθοδολογία. Ανακτήθηκε 15/01/2013 από <http://www.ouc.ac.cy/web/guest/troposfoit/methoapky>.
- Κόκκος, Α. (1998). Η Προετοιμασία των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων. Στο Κόκκος, Α. & Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων – διδασκομένων*. Τόμος Β, σσ. 125-154. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (1998) Αρχές μάθησης ενηλίκων. Στο Κόκκος, Α. & Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων – διδασκομένων*, Τόμος Β, σ. 36. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Παυλάκης Α., και Καϊτελίδου Δ. (2007). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Κυπριακή Πραγματικότητα: Από τη Σκέψη στην Υλοποίηση. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 4^{ου} Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα 23-25 Νοεμβρίου 2007.
- Παυλάκης Α. και Τάλιας, Μ. (2011). *Οι απόψεις του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Η εμπειρία του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου*». Ανακτήθηκε 22/01/2013 από <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/schedConf/presentations>.
- Ρέππα-Αθανασούλα Α. (2006). στο Λιοναράκης (2006) (επιμ) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. σελ 137 επ. Αθήνα: Προπομπός.